

гледаше шумящата зеленина, плъзгаше погледъ по чистото синьо небе и се усмиваше. За последенъ пътъ той се радваше на природата. После изви глава и запѣ. Пѣсенъта му бѣше страшна и славна:

Янка презъ гора вървѣше,
съ крушево листо свирѣше
и на гората думаше...

Звучитѣ се възземаха високо, трептѣха подъ само небето, сливаха се съ шумоленето на листата и съ ромона на горскитѣ потоци...

Конетѣ спрѣха. Заптиетата гледаха осждения на смъртъ съ широко отворени очи. Помислиха, че е полудѣлъ.

— Не те ли е страхъ отъ смъртъта, Тодоръ Ефенди!

— За какво да ме е страхъ, онбаши? Всички хора умиратъ. Работата е да знаешъ, за какво да умрешъ. Азъ отивамъ за доброто на народа. Тогава за какво да ме е страхъ?

Онбашията се наведе на ухото на Хасанъ-ага и му пошушна нѣщо. После и петимата турци слѣзоха отъ колата и започнаха тихичко да се съветватъ. А чудната пѣсенъ ехтѣше изъ глѣхналитѣ долове на планината:

Горо ле, горо зелена,
ходятъ ли изъ тебъ хайдутъ
съ Иванчо Сивовъ отъ Котелъ?...

— Иди си, Тодоръ ефенди, — каза онбашията. — Ние се сговорихме и решихме да те пустнемъ на свобода. Грѣхота е да умира такъвъ храбъръ човѣкъ. Иди си!

— И тази добра, — засмѣ се Тодоръ Кирковъ. — Да си отида, а? Ами васъ, като се върнете въ Търново, нали ще ви обесятъ агитѣ?

— Не мисли за насъ, Тодоръ ефенди. Ние ще речемъ, че сж излѣзли насрѣща ни комити и сж те освободили. Иди си съ здраве!...

— Не мога, онбаши, — твърдо отвърна въстаникътъ. — Срамота е единъ бѣлгарски въстаникъ да бѣга отъ бесилката. И после, азъ съмъ се клелъ: свобода или смъртъ! Не добихме свобода — ще умра, за да си изпълня клетвата!

Конетѣ сами потеглиха колата. Онбашията стоеше като сразенъ. По странитѣ на стария Хасанъ-ага се спуснаха две ивици отъ сълзи.

А изъ далечината се понесе отъново прекъснатата пѣсенъ:

Де гиди, горо зелена!
Де гиди, майко хайдушка!

Змей Горянинъ

Тодоръ Кирковъ е род. въ Ловечъ презъ 1848 г. При избухването на Априлското въстание постѣпилъ въ четата на Попъ Харитона и Бача Кира. Следъ разбиването на тази чета Кирковъ се присъединилъ къмъ четата на Цанко Дюзтабановъ.

Участвувалъ е още въ четата на попъ Георги Антиповъ и четата на трѣвненци; сетне забѣгналъ въ Габрово, гдето билъ уловенъ, осъденъ на смъртъ и обесенъ въ Ловечъ на 29 VI 1876 г.

З. Г.